

70 VUOTTA TÄYTTÄNEEN VÄESTÖN FYYSISET KONTAKTIEN VÄLTÄMISTÄ KOSKEVAN SUOSITUKSEN PURKAMINEN

Esitys

Valtioneuvosto ei enää anna tiettyyn ikärajaan perustuvaa suositusta fyysisten kontaktien välttämistä, mutta lähikontakteissa on hyvä noudattaa edelleen pidättyvää linjaa yksilöllistä harkintaa käyttäen, ottaen huomioon henkilön kokonaistilanne ja yksilölliset riskitekijät. Lähikontaktien välttämällä on onnistuttu suojaamaan ikääntynyttä väestöä koronavirustartunnoilta. Suosituksen käytännön toteutuksesta on kuitenkin aiheutunut hyötyjen lisäksi myös kielteisiä vaikutuksia 70 vuotta täyttäneiden henkilöiden fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle hyvinvoinnille ja toimintakyvylle.

Covid-19-taudin vakaville seurauksille ovat erityisen alttiita pitkäaikaisen hoivan laitoksissa asuvat, henkilöt, joilla on pitkäaikaisairauksia sekä ikääntyneet. Erityisesti kuoleman riski nousee merkittävästi 70 ikävuoden jälkeen. Yli 70-vuotiaat ovat edelleen riskiryhmässä, mutta epidemiatilanteen huomioon ottaen yleistä suositusta ei ole enää tarpeellista antaa. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos antavat tarvittaessa toimivaltansa puitteissa hygienia- ja muita ohjeita, joilla ikääntyneiden tartuntariskiä voidaan pienentää. Kaikkien ikäryhmien on edelleen suositeltavaa ottaa huomioon yleisiä ohjeita tartuntariskin vähentämiseksi.

Perustelut

Epidemiatilanne

Viimeisimmän 17.6.2020 julkaistun arvion mukaan koronavirusepidemia on jatkanut hidastumistaan. Viikoittain tartuntatautirekisteriin ilmoitettavat tapausmäärät ovat edelleen laskeneet huomattavasti. Tällä hetkellä arvioitu viruksen tartuttavuusluku on 0,40 – 0,80. Tämä tarkoittaa, että Suomessa koronavirusepidemia on hiipunut jo useita viikkoja. Kahdeksan sairaanhoitopiirin alueella ei todettu uusia tapauksia viimeisimmän seurantajakson (8.-14.6.) aikana. Viikoittainen tapausilmaantuvuus laski tai pysyi samana suuressa osassa (13/21) sairaanhoitopiirejä verrattuna edelliseen seurantajaksoon (1.6.-7.6.). Kahdeksalla alueella ilmaantuvuudessa oli hyvin vähäistä nousua. Tapausmäärien muutos edelliseen viikkoon verrattuna oli alle viisi tapauksia kaikilla alueilla, joissa ilmaantuvuudessa oli nousua. Yliopistosairaaloiden erityisvastuualueilla covid-19 sairaalahoidon tilanne on ollut jo useita viikkoja hyvin rauhallinen.

Valtioneuvoston yleisistunto 15.6.2020

Asetetuilla rajoitustoimilla ja annetuilla suosituksilla on onnistuttu tehokkaasti hillitsemään epidemian etenemistä ja suojaamaan riskiryhmiä. Hallitus arvioi koronavirusepidemian olevan hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin

toimivaltuuksin ja antoi 15.6.2020 valmiuslain toimivaltuuksien kumoamisasetukset. Hallituksen hybridistrategian mukaisesti sovelletaan edelleen muiden lakien, erityisesti tartuntatautilain, mutta myös esimerkiksi rajavartiolain, toimivaltuuksia ja muita normaaliolojen lainsäädännön toimivaltuuksia. Lisäksi tilannetta hallitaan viranomaisten antamalla määräyksillä, ohjeilla ja suosituksilla.

Lainsäädäntö

Oikeus elämään sisältyy YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaan yleissopimukseen. Myös Euroopan ihmisoikeussopimukseen sisältyy sitä koskeva artikla. Perustuslain 7 §:n 1 momentissa säädetään oikeudesta elämään.

Rajoitusten soveltamisessa on aina otettava huomioon niiden oikeasuhtaisuuden ja välttämättömyyden vaatimus suhteessa niillä tavoiteltuun seuraukseen. Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Perustuslain 7 §:ssä jokaiselle on turvattu myös oikeus henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ketään ei saa kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Perustuslain säännöksistä merkityksellinen edellä mainittujen lisäksi myös perustuslain 9 §:n mukainen oikeus liikkumisvapauteen.

Valtioneuvoston linjaukset

Valtioneuvosto suositti 16.3.2020 toimintaohjeena yli 70-vuotiaat pysymään erillään kontakteista muiden ihmisten kanssa mahdollisuuksien mukaan. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä 6.5.2020 toimintaohjeena on voimassa edelleen suositus, että yli 70-vuotiaat pysyvät erillään fyysisistä kontakteista muiden ihmisten kanssa mahdollisuuksien mukaan. Valtioneuvosto korosti riskiryhmään kuuluvien omaa harkintaa toimintaohjetta noudatettaessa.

Periaatepäätöksen mukaan suositusluonteisia ohjeita ylläpidetään ja tarkistetaan siten, että niillä edelleen tehostetusti suojataan väestöä tartunnalta ja samalla tunnistetaan heidän muiden perus- ja ihmisoikeuksiensa kunnioittamisen, toimintakykynsä turvaamisen sekä sosiaalisten ja taloudellisten tarpeidensa asettamat vaatimukset.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeet

Koronavirusta koskevan kansalaiskirjeen mukana kotitalouksille lähetettiin 3.4.2020 sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen yhdessä valmisteleva yli 70-vuotiaita koskeva toimintaohje siitä miten iäkkäät henkilöt voivat suojautua koronavirustartunnalta.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos päivitti ohjetta 19.5.2020. Päivitetyssä ohjeistuksessa on kiinnitetty erityistä huomiota siihen, miten yhteydenpitoa läheisiin voidaan toteuttaa turvallisesti sekä miten ikääntynyt voi ylläpitää hyvinvointiaan ja toimintakykyään poikkeusoloissakin.

Taustatietoja iästä vakavan taudin riskitekijänä

On yhä epäselvää, miksi suurin osa tartunnan saaneista on täysin oireettomia tai saa hyvin lievän taudin, kun taas pienelle osalle tartunnan saaneista kehittyy vakava tauti. Sama pätee moneen muuhunkin infektiotautiin. Vakavan covid-19-taudin ja covid-19-tautiin liittyvän kuoleman riskinarvio on avainasemassa, kun määritellään riskiryhmiä ja suunnitellaan kohdennettuja suojaustoimia.

On hyvin tiedossa, että korkea ikä lisää vakavan taudin kehittymisen riskejä. Ikääntyminen tuo monia muutoksia ihmisen terveyteen ja toimintakykyyn ja mm. immunologinen vaste heikkenee. Ei ole kuitenkaan selvää, missä määrin ikä on itsenäinen riskitekijä vai onko kyse siitä, että kun tietyt perustaudit lisääntyvät iän myötä, tämä yhdistelmä tuottaa erityisen korkean riskin. Käytettävissä olevat havainnot ja jyrkästi iän myötä lisääntyvä tautikuolleisuus viittaavat kuitenkin siihen, että 70 vuodesta alkaen ikä olisi tärkein yksittäinen riskitekijä.

Suomessa covid-19-tautiin menehtyneistä yhdeksän kymmenestä (87 %) on ollut yli 70-vuotiaita. Menehtyneistä 19 prosenttia on ollut hoidossa erikoissairaanhoidossa välittömästi ennen kuolemaansa, 34 prosenttia perusterveydenhuollon yksikössä, 45 prosenttia sosiaalihuollon ympärivuorokautisessa yksikössä ja 2 prosenttia kotona tai muualla. Myös tehohoidossa yli 70-vuotiaiden ja kuolleisuus on ollut selvästi suurempi kuin nuorempien COVID 19-potilaiden.

Euroopan tautienehkäisy- ja valvontakeskuksen EU-maista ja Isosta-Britanniasta koostamassa aineistossa tapauskuolleisuus lisääntyy erityisesti yli 70-vuotiaiden kohdalla. Kaikista covid-19-tautiin menehtyneistä 12 prosentilla ei ole ollut lainkaan pitkäaikaissairauksia. Menehtyneillä tavallisimpia pitkäaikaissairauksia olivat sydän- ja verisuonisairaudet (17 %), diabetes (14 %), verenpainetauti (14 %) ja pitkäaikainen keuhkosairaus (12 %). Miehillä kuolemia havaittiin enemmän kuin naisilla (suhde 1,4:1). (ECDC 11.6.2020:

https://covid19-surveillance-report.ecdc.europa.eu/#summary_of_key_messages)

Yhdysvaltain tautikeskuksen (CDC) raportissa 15.6.2020 kuvataan kuolemien jakautumista eri ikäryhmissä ja pitkäaikaissairauksien esiintymisen mukaan yli 1,3 miljoonan tautitapauksen aineistossa. Tapauskuolleisuus nousee iän myötä (taulukko). Pitkäaikaissairaudet näyttävän lisäävän kuolleisuutta kaikissa ikäryhmissä, mutta niiden riskiä lisäävä vaikutus näyttää vähenevän iän myötä. Aineistossa joka viidennellä oli tiedossa oleva pitkäaikaissairaus ja näistä tavallisimpia olivat sydän-verisuonisairaudet (32 %), diabetes (30 %) ja pitkäaikainen keuhkosairaus (18 %). Havaintoja tulkitessa on hyvä muistaa, että Yhdysvaltojen terveydenhuoltojärjestelmä eroaa merkittävästi suomalaisesta. (CDC 15.6.2020:

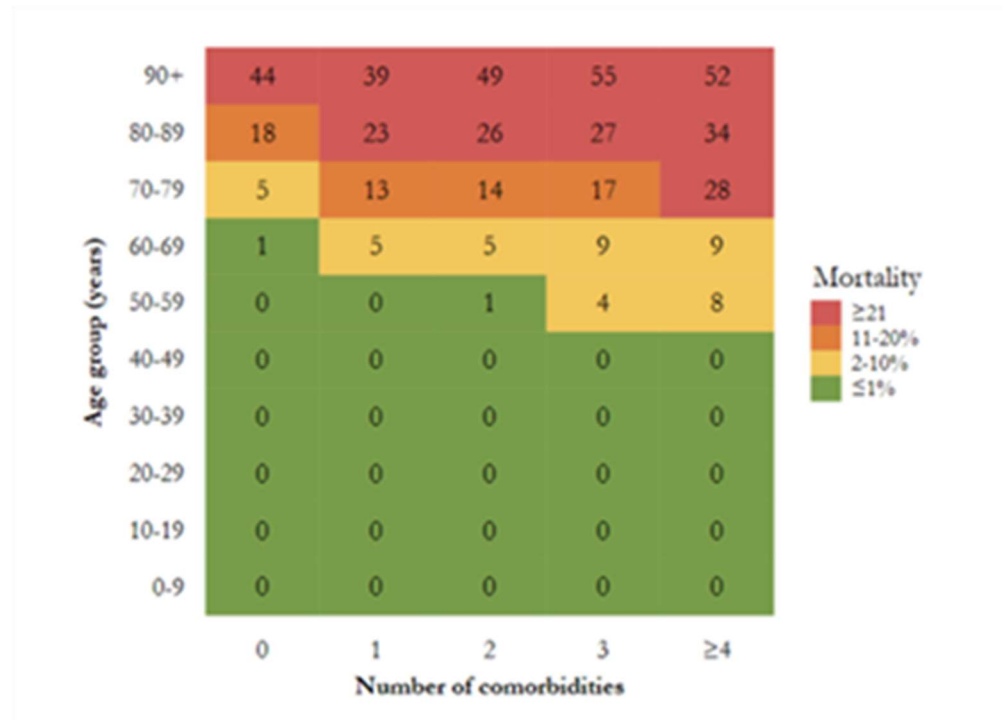
https://www.cdc.gov/mmwr/volumes/69/wr/mm6924e2.htm?s_cid=mm6924e2_w)

Taulukko. Raportoidut covid-19-laboratoriovarmistetut kuolemantapaukset ikäryhmittäin USA:ssa ajanjaksolla 22.1.-30.5.2020. Lähde:

Ikäryhmä	Tapauskuolleisuus yhteensä	Tapauskuolleisuus henkilöillä, joilla terveysongelmia	Tapauskuolleisuus henkilöillä, joilla ei tiedossa olleita terveysongelmia
< 9	13/20,458 (0.1)	4/619 (0.6)	2/2,277 (0.1)
10-19	33/49,245 (0.1)	16/2,076 (0.8)	4/5,047 (0.1)
20-29	273/182,469 (0.1)	122/8,906 (1.4)	24/18,530 (0.1)
30-39	852/214,849 (0.4)	411/14,854 (2.8)	21/18,629 (0.1)
40-49	2,083/219,139 (1.0)	1,077/24,161 (4.5)	58/16,411 (0.4)
50-59	5,639/235,774 (2.4)	3,158/40,297 (7.8)	131/14,420 (0.9)
60-69	11,947/179,007 (6.7)	7,050/42,206 (16.7)	187/7,919 (2.4)
70-79	17,510/105,252 (16.6)	10,008/31,601 (31.7)	286/2,799 (10.2)
80-	32,766/114,295 (28.7)	16,966/34,159 (49.7)	718/2,409 (29.8)

Tanskalaisessa vielä vertaisarvioimattomassa rekisteritutkimuksessa arvioitiin iän ja pitkäaikaissairauksien välistä suhdetta noin 9 500 potilaan aineistossa (kuva). Tulosten mukaan ikä on kuoleman itsenäinen riskitekijä. Miehillä kuoleman riski oli noin kaksinkertainen naisiin verrattuna. Tutkijat päättelivät, että perusterveiden henkilöiden riski kuolla koronavirusinfektioon pysyy suhteellisen pienenä 80 ikävuoteen asti. Raportista ei löydy tarkempaa tietoa siitä, miten riski kasvaa 70-79-vuotiaiden terveiden henkilöiden ikäryhmän sisällä. (Lähde: Reilev M ym.

<https://www.medrxiv.org/content/medrxiv/early/2020/05/26/2020.05.24.20111823.full.pdf>).

Kuva. Covid-19-tapauskuolleisuus ikäryhmissä ja pitkäaikaissairauksien mukaan. Lähde: <https://www.medrxiv.org/content/medrxiv/early/2020/05/26/2020.05.24.20111823.full.pdf>.

Maailman terveysjärjestön (WHO) tutkimusryhmän raportissa Kiinasta 16.-24.2.2020 kuvataan kuolleisuutta 56 000 tapauksen joukossa. Kuoleman riski oli suurin yli 80-vuotiailla. Miehillä tapauskuolleisuus oli suurempi kuin naisilla. Pitkäaikaissairaudet, kuten sydän- ja verisuonisairaudet tai diabetes, lisäsivät kuoleman riskiä. Lähde: [https://www.who.int/publications/i/item/report-of-the-who-china-joint-mission-on-coronavirus-disease-2019-\(covid-19\)](https://www.who.int/publications/i/item/report-of-the-who-china-joint-mission-on-coronavirus-disease-2019-(covid-19)).